Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi® www.esosder.org
Electronic Journal of Social Sciences® ISSN:1304-0278
Ocak/January(2022) - Cilt/Volume:21 - Sayı/Issue:81 (000-000)

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PANDEMİ DÖNEMİNE İLİŞKİN KAYGILARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER VE COVID-19 TANISI ALMA AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF UNIVERSITY STUDENTS' ANXIETY REGARDING THE PANDEMIC PERIOD IN TERMS OF DEMOGRAPHIC VARIABLES AND DIAGNOSIS OF COVID-19

Ali Yasin KAFES[1] - Alpay ÇİLLER[2] - Beril ALTIN[3] - Ayşenur AVCI[4] - Enes UYAR[5] - Mehmet ŞAKİROĞLU[6]

Öz

Covid-19 pandemisi, dünyanın her yerinde sağlık, eğitim, ekonomi gibi alanlarda pek çok değişikliğe sebep olmuştur. Eğitim alanında yaşanan değişikliklere örnek olarak uzaktan eğitime geçilmesi verilebilir. Bu durum özellikle öğrencilerin psikolojik sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Üniversite öğrencilerinde yoğun olarak görülen kariyer kaygısının bu dönemde artması beklenmektedir. Bu çalışmada, 7196 üniversite öğrencisinin yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerinin genel ve kariyer kaygıları üzerine etkileri ile kendisi ya da çevresinde bir yakının COVID-19 tanısı almış olmasının kaygı düzeylerine etkileri incelenmektedir. Ayrıca büyük şehirde yaşamanın ve coğrafi bölgelerin de pandemi dönemi kaygı seviyesine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, kadınların erkeklere göre, Covid-19 tanısı almış katılımcıların tanı almamış katılımcılara göre, çevresinde Covid-19 tanısı almış kişi bulunan katılımcıların çevresinde tanı almış kişi bulunmayan katılımcılara göre ortalama kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadınların erkeklere göre, Covid-19 tanısı almamış katılımcıların tanı almış katılımcılara göre, çevresinde Covid-19 tanısı almış kişi bulunmayan katılımcıların çevresinde tanı almış kişi bulunan katılımcılara göre pandemi dönemi kariyer kaygısı ortalamasının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, pandemi, kaygı, kariyer kaygısı, üniversite öğrencileri

Abstract

The Covid-19 pandemic has caused many changes in areas such as health, education and economy all over the world. The transition to distance education can be given as an example of the changes in the field of education. These changes affected students negatively, especially their psychological well-being. Career anxiety, which is common among university students, is expected to increase in this period. This study examined the effects of demographic variables such as age and gender in relation to general and career anxiety of university students. In addition, the effects on their anxiety levels due to being diagnosed with Covid-19 themselves or a relative were examined. Further, this study aimed to examine the effects of living in metropoles and/or rural regions on the level of anxiety during the pandemic. As a result of the analysis, it was observed that, in comparison to their adverse, the average anxiety levels were higher for females, participants with a Covid-19 diagnosis, and, participants with Covid-19 diagnosed people in their social surroundings. The inverse was observed regarding the effects on career anxiety, except for the comparison between females and males where females averaged higher.

Keywords*:* Covid-19, pandemic, anxiety, career anxiety, university students

[1] Öğr. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, alikafes@sdu.edu.tr, Orcid:0000-0001-8739-7087.
[2] Arş. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, cilleralpay@gmail.com, Orcid:0000-0003-2988-8288
[3] Doktora Öğrenci, Adnan Menderes Üniversitesi Klinik Psikoloji A.B.D., altinberil@gmail.com, Orcid:0000-0002-224-2823.
[4] Doktora Öğrenci, Adnan Menderes Üniversitesi Klinik Psikoloji A.B.D., aysenuravciesk@gmail.com, Orcid:0000-0002-9020-8387.
[5] Doktora Öğrenci, Adnan Menderes Üniversitesi Klinik Psikoloji A.B.D., euyar04@gmail.com, Orcid:0000-0002-7638-4464.
[6] Dr. Öğr. Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi Psikoloji Bölümü, mehmet.sakiroglu@adu.edu.tr, Orcid:0000-0001-8990-621X.

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi:09.02.2021 – Kabul Tarihi: 22.12.2021
DOI:10.17755/esosder.877787
Atıf için: Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2022;21(81): 135-151
Etik Kurul İzni: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 02.02.2021 tarihli ve 102/16 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

1. GİRİŞ

Koronavirüsler (CoV), sıklıkla görülebilen ve hafif bir enfeksiyon tablosundan, MERS ve SARS gibi daha ciddi düzeyde enfeksiyon tablolarına kadar gidebilen büyük bir virüs ailesidir. Dünya Sağlık Örgütü, COVID-19 salgınını "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu" olarak tanımlamış, Çin haricinde 113 ülkede vakaların ortaya çıkmasını, hastalığın yayılım hızını ve şiddetini göz önüne alarak 11 Mart tarihinde küresel salgın (pandemi) olarak ele almıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Halsizlik, kuru öksürük ve yüksek ateş virüsün sebep olduğu en sık görülen semptomlardır. Mevsimsel gribe göre bulaşıcılığının daha fazla olduğu bilinmektedir ve tahmini ölüm oranı %0,5 ile %3 arasında değişmektedir (Murthy, Gomersall ve Fowler, 2020; Parodi ve Liu, 2020). Virüsün sebep olduğu sağlık sorunlarından ilki direkt bedensel sağlık sorunları iken ikincisi, salgına dair kaygı, panik gibi ruhsal sorunlardır. Neden olduğu bedensel sorunlar üzerinde durulduğu kadar muhtemelen uzun süreler etkisini sürdürecek olan psikolojik sonuçları üzerinde durulmadığı da dikkati çekmektedir (Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2020).

Hastalığın ortaya çıkarabileceği psikolojik problemlerden biri olan kaygı, ortada somut bir tehlike olmaksızın hissedilen endişe, evham duygusu olarak tanımlanabilir. Kaygıya vücutta meydana gelen kalp çarpıntısı, terleme, göğüste sıkışma hissi, sırt ağrısı, kas gerginliği, baş ağrısı, hemen tuvalete gitme isteğinin gelmesi, yüzde kızarma, yutkunma güçlüğü, huzursuzluk, dolanıp durma isteği gibi duyumlar eşlik edebilir (Kuğu, 2013; Türkçapar, 2004).

Salgının kaygı üzerindeki arttırıcı etkisinin bir sebebi de, kişilerin kendi yaşamları üzerindeki kontrollerine yönelik güven duygularını sarsması ve ortaya çıkan belirsizlik durumudur (Doğan ve Düzel, 2020). Yoğun belirsizliğe yol açan pandemi sürecinde, insanların hasta olma ve hastalığın yayılmasını önlemek amaçlı kendi hayatlarında yaptıkları değişikliklerin hem psikolojik rahatsızlıklar hem de sosyal bozukluklar üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (Taylor, 2019). Salgın sürecinde kaygı, korku ve belirsizlik birbirleriyle çok yönlü bir etkileşim içindedir. Belirsiz durum ve olaylara gösterilen duygusal, bilişsel ve davranışsal anlamda olumsuz tepkiler tahammülsüzlük olarak ortaya çıkmaktadır (Buhr ve Dugas, 2002).

Koronavirüs hastalığı ortaya çıktığı andan itibaren, bu nesil için en önemli hastalık halini almıştır. Neredeyse tüm kıtalardan, ülkelerden ve sosyoekonomik gruplardan insanları etkisi altına almıştır. Süreç boyunca toplulukların hepsinin karantinaya alınmış olması, okulların kapatılmış olması, sosyal izolasyon gibi önlemler sebebiyle günlük yaşamda önemli değişimler yaşanmıştır (Shanafelt, Ripp ve Trockel, 2020). Ayrıca başlamasından bu yana meydana gelen ölümler, yoğun bakım ve entübe hasta sayılarının çokluğu ile medyada konuşulanların insanları korku, panik ve endişe duygularına yönlendirdiği görülmektedir (Lai ve ark., 2020). Salgın sonrası alınan önlemlerden biri olan sosyal izolasyon kişilerin alışkanlık ve düzenlerinde önemli bir değişime sebep olmuştur. Sosyal izolasyonun gerektirdiği şekilde 'çevrimiçi' sistemler denenmiş, iş yapılma düzenleri değişmiştir. Bu sebeple sosyal ilişkilerin miktarı zorunlu olarak azalmış ve yaşanan yalnızlık duygusu artmıştır (Holt-Lunstad, 2017). Covid-19 salgınına yönelik tutumlar ülkeden ülkeye insanlar arasında değişse de, süreç boyunca ortaya çıkan iş kayıpları, sosyal izolasyon, ölümlerin artışı, normal düzenden farklılaşmak gibi durumların bireylerin kaygı düzeyini arttırdığı yapılan çalışmalarda da gözlenmiştir (Çölgeçen ve Çölgeçen, 2020).

Örneğin, bu salgın sırasında Hong Kong'da yapılan çalışmada, bireylerin ruh sağlığının gittikçe kötüleştiği, endişeli olma hallerinin ve çaresizlik seviyelerinin arttığı bulunmuştur. Bireylerin %16'lık kısmında travma sonrasıyla aynı belirtiler görülürken, %40'ında iş ve aile ortamlarında algıladıkları stresin arttığı görülmüştür (Lau, Yang, Pang,

Tsui, Wong ve Wing, 2005; Akt. Aşkın ve ark., 2020). Çin'de yapılan bir çalışmada, korona virüsüne yakalanmış olanlar ile sağlık çalışanlarında yüksek düzeyde depresyon, kaygı, uyku problemleri ve travma sonrası stres bildirilmiştir (Lai ve ark., 2020). Wang ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışma, pandemi sürecinin insanlarda orta ve yüksek seviyede psikolojik etkilere sebep olduğu ve insanların bu dönemde depresyon, stres ve anksiyete gibi psikolojik sorunlar yaşamasına sebebiyet verdiği sonucuna ulaşmıştır. Li ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada, pandemi sürecinin bireylerde olumsuz duyguları arttırdığı, olumlu duyguları ise azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kariyer, çalışma hayatında yapılan işleri ve bu işlerdeki ilerlemeleri kapsayan, çalışılan tüm pozisyonları ifade eder (Akbaş ve Okutan, 2020). Sabuncuoğlu (2011)'na göre kariyer, tercih edilen bir meslek sahibi olma, meslekte ilerleme ve yükselme olarak tanımlanır. İnsanlar hayatlarının büyük bir zaman dilimini iş yaşamında geçirdikleri için kariyer kavramı oldukça önemlidir (Akbaş ve Okutan, 2020). Super'a göre kariyer gelişimi yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Ünsal, 2014). Super, kariyer evrelerini keşif, kurulma, kariyer ortası, kariyer sonu ve azalma (emeklilik) olarak beş grupta inceler. 14-24 yaş arası keşif dönemi; kişinin eğitiminin sona erdiği ve çalışma döneminin başladığı zamana kadar geçen süreyi kapsar. Ardından kurulma evresi gelir, bu evre 25-45 yaş arası dönemi kapsar. Bu evrede birey, edindiği meslekte kendini geliştirmeye devam eder. Kariyer ortası evresinde mesleki bilgi ve tecrübe artar, en verimli evre bu evredir. Kariyer sonu ve azalma evresi ise kariyer yaşamındaki en uzun evredir. Bu dönemde birey tecbürelerini diğer çalışanlara aktarır ve meslek yaşamından ayrılmaya hazırlanır (Ünsal, 2014).

Kariyer bir bireyin kimliğini, toplumsal durumunu, statüsünü oluşturmasına katkı sağlar bu nedenle bireyler için önemli bir kavramdır (Akbaş ve Okutan, 2019). Kariyer, bireylerin psikolojik olarak iş doyumu sağlamasında ve kişiliğin gelişmesinde etkilidir (Aytaç, 2005). Kariyer kararı verme süreci ile ilgili yoğun olarak çalışılan değişkenlerden biri de kaygıdır (Şeker, 2020). Hayatın büyük bir kısmını kapsayan mesleğe karar verme sürecinde yaşanan zorluk ve kararsızlıklar ise kariyer kaygısını doğurmaktadır. Kariyer seçiminin ilk basamakları somut olarak lise yıllarında bir mesleğe yönelmeyle, üniversite ve bölüm seçimi süreçleriyle başlamaktadır. Bu süreçte bireyler sınav kaygısının yanında hangi mesleği seçecekleriyle ilgili kararsızlık ve kaygı yaşarlar. Liseden sonra üniversiteye yerleşen bireyler ise mezuniyet sonrası iş bulma ve kariyerlerini planlama konusunda gelecek kaygıları yaşarlar. Sonuç olarak kariyer kaygısı belirgin olarak lise yıllarında başlar, üniversite döneminde ve hatta üniversiteyi bitirdikten sonra devam eder (Akbaş ve Okutan, 2020). Mallet ve Vignoli (2005) sürekli kariyer kaygısının, bireyin akademik ve profesyonel kariyerine ilişkin kaygıları, kariyer gelişimi sürecindeki kararlarda aileyi hayal kırıklığına uğratma korkusu, iş ya da akademik bir nedenle aileden ve yakın arkadaşlardan uzak kalma korkusu olarak üç farklı biçimini tanımlamıştır (Akt., Vignoli ve ark., 2005; Vignoli, 2015).

Türkiye'de 15-24 yaş arası öğrencilerin kariyer gelişim sürecinde yaşadıkları kaygı sınav kaygısı, gelecek kaygısı, işsizlik gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir (Yaylacı, 2007; Alkan, 2014; Kaya ve Varol, 2004; Ayyıldız, 2015). Kaya ve Varol (2004) İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kaygı nedenlerini inceledikleri çalışmada, öğrenciler en önemli kaygı nedeni olarak "hastalık ve yakınlarını kaybetme" ile "iş bulamama ve işe girememe"yi belirtmişlerdir. Işık (2012), üniversite öğrencilerinin kariyer kararı üzerinde yetkinlik beklentisi yükseldikçe sürekli kaygı düzeyleri ve olumsuz duygularının azaldığını belirtmiştir.

Ülkemizde de birçok kısıtlamanın yapılmasına sebep olan bu virüs, özellikle genç kuşağın olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur (Zengin ve Şenel, 2020). Kısıtlamalardan eğitim alanı da etkilenmiş, yüzyüze eğitim yerine uzaktan eğitim modelinin uygulanmasına geçilmesine sebep olmuştur. Uzun süre bu şekilde devam eden süreç, özellikle korku ve

endişelerin eğitim alanında baş göstermesine yol açmıştır (Öz Ceviz, Tektaş, Basmacı ve Tektaş, 2020).

Türkiye'de yapılan üniversitede öğrenim gören ve pandemi sürecinde uzaktan eğitim almak zorunda kalan öğrencilerin, yaşadıkları belirsizlik ve uzaktan eğitim durumları ile durumluk sürekli kaygı durumlarını ölçen bir çalışmada, öğrencilerin bu dönemde öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı durumlarının arttığını tespit etmiştir (Öz Ceviz ve ark., 2020).

Alanyazında Covid-19 sürecinin kişiler üzerindeki kaygı düzeylerine etkisini araştıran bir çok çalışma bulunsa da, özellikle bu süreçte öğrencilerin kariyer kaygısına odaklanan ve çeşitli değişkenler ile kariyer kaygısı ve genel kaygı arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışmanın bu noktadan hareketle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerinin genel ve kariyer kaygıları üzerine etkileri ile kendisi ya da çevresinde bir yakının COVID-19 tanısı almış olmasının genel ve kariyer kaygılarına etkileri incelenmektedir. Ayrıca büyük şehirde yaşamanın ve coğrafi bölgelerin de pandemi dönemi kaygı seviyesine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma Deseni

Yapılan çalışmada araştırma deseni olarak kesitsel desen kullanılmıştır. Kesitsel desende, evrenden eş zamanlı olarak bir veya daha fazla örneklem alınır. Kesitsel desen, evrenin özelliklerini betimlemeye olanak sağlar ve kesitsel desenle elde edilen korelasyonel bulgular araştırmacıların tahmin yapmasını sağlar (Shaughnessy ve ark., 2018)

Örnekleme Yöntemi

Yapılan çalışmada örneklem amaçsal ve teorik örneklem seçimi yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntem ölçek geliştirme çalışmaları için uygun bir yöntemdir (Kümbetoğlu, 2012). Envanterler katılımcılara internet ortamında ulaştırılmış ve veriler internet ortamında toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma verileri 2019 yılı ağustos ayı içerisinde Isparta'da Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitimine devam eden ve maddelerin hepsini cevaplamış olan 7196 kişilik gönüllü katılımcı grubu ile yapılmıştır. Araştırmaya üniversite bünyesindeki toplam 28 meslek yüksekokul, fakülte, enstitü ve konservatuarın hepsinden eğitim gören öğrenciler katılmıştır. Katılımcıların 2776'sı (%38.58) erkek, 4420'si (%61.42) kadındır. Erkek katılımcıların yaş ortalaması 21.66 (ss: 4.45), kadın katılımcıların yaş ortalaması 21.02 (ss:1.98), katılımcıların genelinin yaş ortalaması ise 21.26 (ss: 3.18)'dir. Katılımcıların 7128'ü (%99.05) lisans, 45'i (%0.63) yüksek lisans, 23'ü (%0.32) doktora eğitimine devam etmektedir. Katılımcılar Türkiye'nin 80 ilinde ve yurtdışında ikamet eden üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcılara ait şehir bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara Ait Şehir Bilgileri

Şehir	Katılım	Şehir	Katılım	Şehir	Katılım	Şehir	Katılım
Adana	134	Edirne	11	Kütahya	72	Uşak	48
Adıyaman	10	Elazığ	12	Malatya	13	Van	29
Afyonkarahisar	172	Erzincan	4	Manisa	187	Yozgat	17
Ağrı	12	Erzurum	6	Kahramanmaraş	49	Zonguldak	16
Amasya	5	Eskişehir	114	Mardin	41	Aksaray	34
Ankara	458	Gaziantep	82	Muğla	237	Bayburt	0
Antalya	1447	Giresun	10	Muş	8	Karaman	43
Artvin	10	Gümüşhane	2	Nevşehir	21	Kırıkkale	14
Aydın	219	Hakkari	5	Niğde	16	Batman	14
Balıkesir	71	Hatay	118	Ordu	23	Şırnak	11
Bilecik	16	Isparta	827	Rize	13	Bartın	1
Bingöl	6	Mersin	177	Sakarya	32	Ardahan	5
Bitlis	3	İstanbul	328	Samsun	33	Iğdır	7
Bolu	9	İzmir	419	Siirt	5	Yalova	9
Burdur	160	Kars	8	Sinop	11	Karabük	11
Bursa	231	Kastamonu	3	Sivas	6	Kilis	7
Çanakkale	21	Kayseri	54	Tekirdağ	51	Osmaniye	48
Çankırı	7	Kırklareli	17	Tokat	10	Düzce	14
Çorum	23	Kırşehir	7	Trabzon	22	Yurtdışı	23
Denizli	275	Kocaeli	71	Tunceli	4		
Diyarbakır	28	Konya	346	Şanlıurfa	53		

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Formda katılımcıların yaşı, yaşadıkları şehirler, cinsiyetleri, okudukları bölüm ve fakülteler, Covid-19 tanısı alıp almadıkları ve çevrelerinden birisinin (anne, baba, kardeş, arkadaş) Covid-19 tanısı alıp almadıkları sorulmuştur.

Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim ve Kaygı Ölçeği: Bu ölçek standart bir ölçek olmayıp araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Ölçek maddeleri oluşturulurken madde belirleme aşamasında psikoloji, insan kaynakları ve iletişim uzmanlarından destek alınmıştır. Anlam ve imla kontrolü aşamasında ise Türk Dili uzmanından destek alınmıştır. Katılımcılara uzaktan eğitim hakkında düşünceleri ve pandemi döneminde kaygılarını ölçen 10 madde verilerek kendilerine uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Yapılan analizlerde ölçeğin

geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları sıra ile, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) 0.90, Cronbach alfa katsayısı 0.85 bulunmuştur.

Yapılan açımlayıcı faktör faktör analizine göre sorular iki faktöre ayrılmıştır. Toplam açıklanan varyans oranı ise %70.77 olarak bulunmuştur. Faktörlerde bulunan maddelerin yükleri birinci faktör için .89-.61 arasında değiştiği tespit edilirken, ikinci faktör için .85-.82 arasında değişmektedir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise; CFI=0.93, IFI=0.93, GFI=0.84, NFI=0.93, SRMR=0.076 olarak bulunmuştur. Söz konusu değerler mükemmel uyum ile kabul edilebilir uyum değerleri arasındadır (Klein ve ark., 2016).

3. BULGULAR

Örneklem boyutu normallik varsayımını karşılamak için yeterli büyüklüktedir (Field, 2013). Varyansların homojenliği varsayımı için levene testi yapılmış ve bu varsayımın karşılanmadığı durumlarda Welch's t testi yapılmıştır. Varyansların homojenliği varsayımını karşılanması durumunda ise Student's t-testi yapılmıştır. Çalışmaya 2776 erkek (%38.58), 4420 kadın (%61.42) katılımcı olmak üzere toplamda 7196 kişi katılmıştır. Yaş, genel kaygı ve kariyer kaygısı değişkenlerine ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2: Yaş, Genel Kaygı ve Kariyer Kaygısına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	7196	16	52	21.24	2.08
Genel Kaygı	7196	2	10	7.44	1.89
Kariyer Kaygısı	7196	1	5	3.96	1.24

Tablo 3: Kadın ve Erkeklerin Pandemi Dönemi Kaygılarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
Kaygı	Erkek	2776	7.09	2.03	0.03
	Kadın	4420	7.66	1.77	0.02

Çalışmaya katılan kadın ve erkeklerin pandemi dönemi kaygılarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3). Fakat bu fark çok küçük bir fark gibi görülmektedir. Bu nedenle kadın ve erkek katılımcıların pandemi dönemine ilişkin kaygı ortalamaları arasındaki bu küçük farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ek analizlere başvurulmuştur.

Tablo 4: Kadın ve Erkeklerin Pandemi Dönemi Kaygı Ortalamalarının Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları

					Ortalamalar Arası Farkın %95 Güven Aralığı		
t	**df**	**p**	**Ortalamalar Arası Fark**	**Farkın Standart Hatası**	**Alt Sınır**	**Üst Sınır**	**Cohen d**
-12.11	5293.99	< .001	-0.56	0.04	0.66	0.47	0.29

Not: Welch's t-test.

Çalışmaya katılan kadın ve erkeklerin pandemi dönemi kaygısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır (Tablo 4). Yapılan analiz sonucunda kadınların pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasının (7.66) erkeklerin pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasından (7.09) istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu bulunmuştur ($t(5293.99)= -12.11$, $p<0.001$). Ortalamalar arasındaki bu anlamlı fark küçük bir etki boyunu sahiptir ($d= 0.29$).

Tablo 5: Covid-19 Tanısı Alanlar ile Almayanların Pandemi Dönemi Kaygı Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Grup	**N**	**Ortalama**	**Standart Sapma**	**Standart Hata**
Kaygı	Covid-19 tanısı alan	205	7.96	1.96	0.13
	Covid-19 tanısı almayan	6991	7.42	1.89	0.02

Çalışmaya katılan 205 (% 2.85) kişi Covid-19 tanısı aldığını belirtirken 6991 (% 97.15) kişi ise Covid-19 tanısı almadığını belirtmiştir. Covid-19 tanısı alan ve almayan katılımcıların pandemi dönemi kaygılarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde Covid-19 tanısı alan katılımcıların Covid-19 tanısı almayan katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 5). Covid-19 tanısı alan ve almayan katılımcıların pandemi dönemi kaygılarına ilişkin bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ek analizlere başvurulmuştur.

Tablo 6: Covid-19 Tanısı Alanlar ile Almayanların Pandemi Dönemi Kaygısı Ortalamalarının Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları

					Ortalamalar Arası Farkın %95 Güven Aralığı		
t	**f**	**p**	**Ortalamalar Arası Fark**	**Farkın Standart Hatası**	**Alt Sınır**	**Üst Sınır**	**Cohen d**
4.00	7194	< .001	0.54	.13	.27	.80	.28

Not: Student's t-test.

Covid-19 tanısı alan kişilerin pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasının Covid-19 tanısı almayan kişilerin pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasından anlamlı olarak farklı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi analizi yapılmıştır (Tablo 6). Yapılan analiz sonucunda Covid-19 tanısı almış kişilerin pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasının (7.96) Covid-19 tanısı almamış kişilerin pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasından (7.42) istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu bulunmuştur ($t(7194)=4.00$, $p<0.001$). Ortalamalar arasındaki bu anlamlı fark küçük bir etki boyuna sahiptir ($d=0.28$).

Tablo 7: Çevresindeki Kişiler (Arkadaş, Aile Üyeleri, Komşu) Covid-19 Tanısı Almış Olanlar ile Olmayanların Pandemi Dönemi Kaygı Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Grup	**N**	**Ortalama**	**Standart Sapma**	**Standart Hata**
Kaygı	Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış	2229	7.94	1.76	0.03
	Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış	4967	7.22	1.91	0.02

Çalışmaya katılan 2229 kişi (% 30.98) çevresindeki kişilerin (arkadaş, aile üyeleri, komşu) Covid-19 tanısı aldığını belirtirken 4967 kişi (% 69.02) ise çevresindeki kişilerin (arkadaş, aile üyeleri, komşu) Covid-19 tanısı almadığını bildirmiştir. Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı alan ve almayan katılımcıların pandemi dönemi kaygılarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış katılımcıların çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 7). Katılımcılar arasındaki pandemi dönemi kaygılarına ilişkin bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ek analizlere başvurulmuştur.

Tablo 8: Çevresindeki Kişiler (Arkadaş, Aile Üyeleri, Komşu) Covid-19 Tanısı Almış Olanlarla İle Olmayanların Pandemi Dönemi Kaygı Ortalamalarının Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları

					Ortalamalar Arası Farkın %95 Güven Aralığı		
t	**df**	**p**	**Ortalamalar Arası Fark**	**Farkın Standart Hatası**	**Alt Sınır**	**Üst Sınır**	**Cohen d**
5.57	4633.00	< .001	0.72	.05	.63	.81	.39

Not: Welch's t-test.

Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış katılımcıların pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasının çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış katılımcıların pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamalarından anlamlı olarak farklı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır (Tablo 8). Yapılan analiz sonucunda çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış katılımcıların pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasının (7.94) çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış katılımcıların pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasından (7.22) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur ($t(4633.00)=15.57$, $p<0.001$). Ortalamalar arasındaki bu anlamlı fark küçük bir etki boyuna sahiptir ($d=0.39$).

Tablo 9: 3 Büyük Şehirde İkamet Edenlerin Pandemi Dönemi Kaygı Puanı Ortalamalarına İlişkin Anova Sonuçları

Gruplayıcı Değişken	**Kareler Toplamı**	**df**	**Ortalama Kareler**	**F**	**p**
İstanbul/Ankara/İzmir-Diğer	23.58	3	7.86	.18	.08
Artıklar (Residuals)	25885.24	7180	3.60		

Üç büyük şehir (İstanbul, Ankara ve İzmir) ve diğer şehirlerde ikamet eden katılımcıların pandemi dönemi kaygı ortalamalarının farklı olup olmadığını belirlemek için anova testi yapılmıştır (Tablo 9). Çalışmaya katılan 328 kişi (% 4.56) İstanbul'da 419 kişi (% 5.82) İzmir'de 458 kişi (% 6.36) Ankara'da 5979 kişi ise (83.09) diğer şehirlerde ikamet etmektedir. Yapılan analiz sonucunda 3 büyük şehir ve diğer şehirlerde ikamet eden katılımcıların pandemi dönemi kaygı puanı ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F(3,7180)=2.18$, $p>0.01$).

Tablo 10: Coğrafi Bölgelere Göre Pandemi Dönemi Kaygı Puanı Ortalamalarına İlişkin Anova Sonuçları

Gruplayıcı Değişken	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	p
Coğrafi Bölgeler	30.03	6	5.00	1.40	0.21
Artıklar (Residuals)	25814.97	7166	3.60		

Pandemi dönemi kaygı puan ortalamalarının coğrafi bölgeler arasında anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için anova testi yapılmıştır (Tablo 10). Yapılan analiz sonucunda pandemi dönemi kaygı puanı ortalamalarının coğrafi bölgeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($F(6, 7166)=1.40$, $p>0.05$).

Tablo 11: Kadın ve Erkeklerin Pandemi Dönemi Kariyer Kaygılarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
Kariyer Kaygısı	Erkek	2776	3.74	1.35	0.03
	Kadın	4420	4.09	1.15	0.02

Çalışmaya katılan kadın ve erkeklerin pandemi dönemi kariyer kaygılarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 11). Bu nedenle kadın ve erkek katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygılarına ilişkin kaygı ortalamaları arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ek analizlere başvurulmuştur.

Tablo 12: Kadın ve Erkeklerin Pandemi Dönemi Kariyer Kaygısı Ortalamalarının Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları

					Ortalamalar Arası Farkın %95 Güven Aralığı		
t	df	p	Ortalamalar Arası Fark	Farkın Standart Hatası	Alt Sınır	Üst Sınır	Cohen d
1.51	5200.38	< .001	-0.36	0.03	-0.42	0.29	0.28

Not: Welch's t-test.

Kadınların ve erkeklerin pandemi dönemi kariyer kaygısı puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır (Tablo 12). Yapılan analiz sonucunda kadınların pandemi dönemi

kariyer kaygısı ortalamasının (4.09) erkeklerin pandemi dönemi kariyer kaygısı ortalamasından (3.74) istatistiksel açıdan anlamlı ölçüde daha fazla olduğu bulunmuştur (t(5200.38)=11.51, p<0.001). Pandemi dönemi kariyer kaygısı ortalamalarındaki bu anlamlı fark küçük bir etki boyuna sahiptir (d=0.28).

Tablo 13: Covid-19 Tanısı Alanlar ile Almayanların Pandemi Dönemi Kariyer Kaygısı Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
Kariyer Kaygısı	Covid-19 tanısı alan	205	3.67	1.45	0.10
	Covid-19 tanısı almayan	6991	3.96	1.24	0.01

Çalışmaya katılan 205 (% 2.85) kişi Covid-19 tanısı aldığını belirtirken 6991 (% 97.15) kişi ise Covid-19 tanısı almadığını belirtmiştir. Covid-19 tanısı alan ve almayan katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygılarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde Covid-19 tanısı almayan katılımcıların Covid-19 tanısı alan katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 13). Covid-19 tanısı alan ve almayan katılımcıların pandemi dönemi kaygılarına ilişkin bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ek analizlere başvurulmuştur.

Tablo 14: Covid-19 Tanısı Alanlar ile Almayanların Pandemi Dönemi Kariyer Kaygısı Ortalamalarının Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları

					Ortalamalar Arası Farkın %95 Güven Aralığı		
t	df	p	Ortalamalar Arası Fark	Farkın Standart Hatası	Alt Sınır	Üst Sınır	Cohen d
2.84	212.77	<.05	0.29	.10	0.49	0.09	.22

Not: Welch's t-test.

Covid-19 tanısı alan kişilerin pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamasının Covid-19 tanısı almayan kişilerin pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamasından anlamlı olarak farklı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır (Tablo 14). Yapılan analiz sonucunda Covid-19 tanısı almamış kişilerin pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamasının (3.96) Covid-19 tanısı almış kişilerin pandemi dönemi kaygı puanlarının ortalamasından (3.67) istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu bulunmuştur (t(212.77)= -2.84, p<0.05). Ortalamalar arasındaki bu anlamlı fark küçük bir etki boyuna sahiptir (d=0.22).

Tablo 15: Çevresindeki Kişiler (Arkadaş, Aile Üyeleri, Komşu) Covid-19 Tanısı Almış Olanlar ile Olmayanların Pandemi Dönemi Kariyer Kaygısı Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
Kariyer Kaygısı	Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış	2229	3.80	1.29	0.03
	Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış	4967	4.03	1.21	0.02

Çalışmaya katılan 2229 kişi (% 30.98) çevresindeki kişilerin (arkadaş, aile üyeleri, komşu) Covid-19 tanısı aldığını belirtirken 4967 kişi (% 69.02) ise çevresindeki kişilerin (arkadaş, aile üyeleri, komşu) Covid-19 tanısı almadığını bildirmiştir. Çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı alan ve almayan katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygılarına ilişkin tanımlayıcı istatistik değerleri incelendiğinde çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış katılımcıların çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış katılımcılardan daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 15). Katılımcılar arasındaki pandemi dönemi kariyer kaygılarına ilişkin bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla ek analizlere başvurulmuştur.

Tablo 16: Çevresindeki Kişiler (Arkadaş, Aile Üyeleri, Komşu) Covid-19 Tanısı Almış Olanlar İle Olmayanların Pandemi Dönemi Kariyer Kaygısı Ortalamalarının Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları

					Ortalamalar Arası Farkın %95 Güven Aralığı		
t	df	p	Ortalamalar Arası Fark	Farkın Standart Hatası	Alt Sınır	Üst Sınır	Cohen d
6.94	4049.89	< .001	-0.22	.03	0.29	0.16	0.18

Not: Welch's t-test.

Çevresindeki kişiler (arkadaş, aile üyeleri, komşu) Covid-19 tanısı almış katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamasının çevresindeki kişiler (arkadaş, aile üyeleri, komşu) Covid-19 tanısı almamış katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamalarından anlamlı olarak farklı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır (Tablo 16). Yapılan analiz sonucunda çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almamış katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamasının (4.03) çevresindeki kişiler Covid-19 tanısı almış katılımcıların pandemi dönemi kariyer kaygısı puanlarının ortalamasından (3.80) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur ($t(4049.89)= -6.94$, $p<0.001$). Ortalamalar arasındaki bu anlamlı fark küçük bir etki boyuna sahiptir ($d=0.18$).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

2019 yılında ortaya çıkıp tüm dünyayı etkisi altına alan Covid19, küresel salgın halini almıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Sürecin başından bu yana meydana gelen ölüm ve sağlık problemleri bireylerin duygu, düşünce ve yaşantılarını ciddi manada etkilemektedir. İnsanların bu dönemde en sık hissettikleri duygular korku, panik ve kaygı olarak gözlenmektedir (Lai ve ark., 2020). Süreç içerisinde toplumların karantinaya alınması, okulların kapatılması, sosyal izolasyon gibi tedbirlerin alınmış olması yaş grubu fark etmeksizin kişilerin etkilendiği durumlardır (Shanafelt ve ark., 2020).

Covid-19 salgını, bireylerin yaşamları üzerindeki hissettikleri kontrol algısını olumsuz yönde etkileyen, meydana gelen belirsizlik durumuna bağlı olarak tehdit algısını ve kaygıyı arttıran bir kriz olarak görülebilir (Doğan ve Düzel, 2020). Üniversitede eğitim gören kişiler de bu krizden gelecek kaygısı, kariyer planlaması gibi pek çok açıdan etkilenmiş olan bireylerdir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin pandemi dönemindeki kaygılarının demografik bilgiler ve Covid-19 tanısı alma açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Elde edilen bulgular incelendiğinde; araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin pandemi döneminde hissetmiş oldukları kaygı açısından anlamlı bir farka sahip olup olmadıklarını anlamak için veriler analiz edilmiş olup kadınların kaygı puanlarının erkeklerin kaygı puanları ortalamasından istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde fazla olduğu bulunmuştur. Huang ve Zhao'nun (2020) yapmış olduğu çalışmada benzer bulgulara rastlanmıştır. Benzer şekilde Wang ve arkadaşlarının (2020) yapmış olduğu çalışmada da kadınların pandemi döneminde hissettikleri kaygı erkeklerin hissetmiş olduğu kaygıdan daha fazla çıkmıştır. Bunun nedeni erkeklerin durumlar üzerinde daha çok kişisel kontrol algısına sahip olduklarına inandırılarak yetiştirilmesi olabilir (Yavuzer, 2005). Bu durum aynı stresli olaylara maruz kalındığında erkeklerin kadınlardan daha az kaygı hissetmesinin bir nedeni olarak düşünülebilir. Kadınlar ergenlik, yetişkinlik gibi çeşitli yaşam evrelerinde erkeklere nazaran mobbing, taciz, şiddet gibi olumsuz yaşam olaylarına daha fazla maruz kalabilmektedirler. Bu ise çevre üzerinde azalan bir kontrol algısına yol açmakta ve stresli durumlarda kaygının açığa çıkmasına neden olmaktadır (Kring, Davison, Neale ve Johnson, 2007).

Covid-19 tanısı almanın kaygı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla tanı alan ve almayan kişilerin kaygı puanları ortalamaları kıyaslanmıştır. Covid-19 tanısı alan bireylerin kaygı puanları ortalamasının tanı almamış kişilerin ortalamasından istatistiki olarak anlamlı düzeyde fazla olduğu görülmüştür. Covid-19'la benzer kökenlere sahip olan SARS virüsünün de insanlar üzerinde benzer farklılıklar yarattığı Maunder ve arkadaşlarının (2003) yapmış olduğu çalışma ile ortaya konmuştur. Benzer şekilde Lee ve arkadaşlarının (2007) yapmış olduğu çalışmada da salgından kurtulan insanların daha yüksek kaygı belirtileri gösterdiği bulunmuştur. Ani bir şekilde ortaya çıkan salgın, hastalıktan etkilenen insanların psikolojik sağlıkları üzerinde her zaman bir tehdit olarak etkisini sürdürebilmektedir. Bu kişiler hem ölüm hem de virüsü başkalarına taşıma korkusunu hissetmektedirler. Bu etkiler ilerleyen zamanlarda kişinin çeşitli sağlık problemleri yaşamasına da neden olabilmektedir (Banerje, 2020).

Kişiler bu süreçte sadece kendi sağlıkları hakkında değil çevresindeki insanların sağlığı hakkında da endişe duymaktadırlar. Arkadaşlar, aile üyeleri ve komşular kişilerin çevresinde yer alıp iletişimde oldukları kişileri temsil etmektedir. Çevresinde Covid-19 tanısı almış kişilerin kaygı puanları ortalamaları, çevresinde Covid-19 tanısı almamış olan kişilerin kaygı puanları ortalamasından anlamlı düzeyde daha fazla bulunmuştur. Çevresinde Covid-19 tanısı almış birinin bulunması, bireylerin hastalığa dair sahip oldukları tehdit algısını arttırmış olabilir. Krech ve Crutchfield'a göre (1970) kişilerin davranış ve duygularının değişmesi için 3 durum gereklidir. Bu durumlar bir sorun durumu ile karşılaşmak, fizyolojik değişiklik ve

hatırlama sürecinde kişiye özgü dinamik etkenlerin harekete geçmesidir. Bireylerin çevresindeki kişilerin tanı alması, bir sorun durumuna örnek olarak gösterilebileceğinden ötürü bu kişiler daha kaygılı hissetmiş olabilirler. Bu gibi unsurların iki grup arasındaki kaygı puan ortalamaları farkına dair olası sebeplerden olabileceği düşünülmektedir.

Yaşanılan yer, bireylere yöneltilen demografik formda yer alan bir diğer değişkendir. İnsanların yaşamış oldukları şehirdeki Covid-19 yaygınlığı, alınan tedbirlerin yoğunluğu, sağlık hizmetleri kişilerin kaygı düzeylerini etkileyen unsurlardan olabilmektedir. 3 büyük şehir (İstanbul, Ankara ve İzmir) ve diğer şehirlerde yaşamakta olan bireylerin kaygı puan ortalamaları kıyaslandığında, 3 büyük şehir ve diğer şehirlerde ikamet eden katılımcıların kaygı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ayrıca kişiler ikamet ettikleri şehirlere göre coğrafi bölgelere ayrılmış ve bölgeler arası fark incelenmiştir. Şehir sonuçlarına paralel olarak coğrafi bölgeler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu Ahmed ve arkadaşlarının (2020) yapmış olduğu çalışmadaki bulgular ile tutarlıdır. Virüsün yayılma koşullarının hava durumu, yükseklik gibi fiziki özelliklerden bağımsız olarak gerçekleşmesi, bu durumun şehirler ve bölgeler arasında anlamlı bir fark bulunmamasının bir nedeni olabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca bireylerin haber alma kaynaklarının genel manada ortak olması (televizyon, sosyal medya, gazete) ve ulaşılan bilginin çok çeşitli olmaması da ortaya çıkan sonucun nedenleri arasında düşünülebilir.

Salgın sonrasında ortaya çıkan belirsizlik hali kişilerin hayatını pek çok yönden etkilemektedir. Üniversite öğrencilerinin kariyer planlaması kriz olarak ele alınabilecek durumdan etkilenen unsurlardan biridir. Araştırmada kadınların ve erkeklerin kariyer kaygıları karşılaştırılmıştır. Kadınların kariyer kaygısı ortalaması, erkeklerin kariyer kaygı ortalamasından istatistiki olarak anlamlı düzeyde fazla bulunmuştur. Bu dönemde işe alımların çok az olması, işten çıkarılma durumlarının yaşanması, kadınlara ve erkelere özgü iş ayrımlarının olması, kadına biçilen toplumsal roller, kadın çalışma yaşamının erkeklere göre kısa ve aralıklı oluşu, cinsiyetler arası ücret farklılıkların görülmesi gibi faktörler kadınların geleceğe yönelik kaygılarının daha fazla olmasına neden olan faktörlerden olabilmektedir (Doğru, 2010).

İncelenen bir diğer değişken Covid-19 tanısı alma durumunun kariyer kaygısına olan etkisidir. Covid-19 tanısı almamış kişilerin kariyer kaygısı puan ortalamalarının, Covid-19 tanısı almış kişilerin kariyer kaygısı puan ortalamalarından istatistiki olarak anlamlı düzeyde daha fazla çıktığı bulunmuştur. Bu durumun olası nedenlerinden birinin dikkat olabileceği düşünülmektedir. Dikkat, düşünceyi belli bir odak noktasında tutabilme yetisidir. Uyaranın şiddeti, kişi için önemi gibi durumsal faktörler bireylerin dikkatini başka bir noktaya kaydıramamasına neden olabilmektedir (Anderson, 2004). Ölüm korkusunu birlikte getiren salgının hala sürüyor olması ve Covid-19 tanısı almış olmak bireylerin dikkatini tam manasıyla sağlığına kavuşana kadar kariyer gibi başka bir noktaya kaydıramamasına neden olmuş olabilir.

Kişiler sosyal birer varlık olup diğer insanlar ile iletişim içerisindedirler. Etkileşim içerisinde olmak hem diğer insanları etkilemeyi hem de diğer insanlardan etkilenmeyi içeren bir süreçtir (Hatfield, Cacioppo ve Rapson, 1993). Çevresinde Covid-19 tanısı almış olan insanların kariyer kaygıları ile çevresinde Covid-19 tanısı almamış bireylerin kariyer kaygıları karşılaştırıldığında, çevresinde tanı almamış katılımcıların kaygı puan ortalamaları çevresinde tanı almış olan katılımcıların kaygı puanlarından istatistiki olarak anlamlı düzeyde fazla çıkmıştır. Yakınlarının bir sağlık problemi yaşamasının, bireylerin hastalığa dair tehdit algısının artmasına, zihinlerinin çevresindeki insanların sağlık durumu ile meşgul olmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Covid-19 salgını, 2019 yılının sonlarında başlamış olan bir süreç olup konuyla ilgili alanyazın çok yenidir. Bu çalışmanın konusu itibariyle gelişmekte olan bir literatüre katkı sunabileceği düşünülmektedir. Türkiye'nin 80 ilinde yer alan kişilerin katılımıyla oluşan bu çalışma, çeşitli bölge ve şehirden pek çok katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Kariyer kaygısını Covid-19 döneminde hissedilen kaygı ile birlikte ele alan çalışmanın daha önce bu konuda yapılmış olan çalışmalardan farklı bir perspektif sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler öğrencilerin kişisel ifadeleri olması çalışma için gösterilebilecek bir sınırlılıktır. Öz bildirime dayalı verilerin sosyal arzu edilebilirlik yanlılığına sahip olabileceği göz ardı edilmemelidir. Verilerin kesitsel bir şekilde toplanması nedensel çıkarımlar yapılmasına engel olmaktadır. Çalışmanın web tabanlı bir araştırma olması genel örneklemi temsil gücü hakkında net bilgiler vermemektedir. İnternet üzerinden doldurulan ölçeklere erişimin herkes tarafından sağlanamaması akılda bulundurulması gereken hususlardan biridir.

Covid-19 hakkında doğru bilgiye ulaşmanın, oluşabilecek stres yaratan durumlara karşı neler yapılabileceği hakkında fikir sahibi olunması açısından faydalı olacaktır. Krizle başa çıkmada günlük rutinin elden geldiğince sürdürülmesi önem arz etmektedir. Çalışmada kullanılan değişkenlerin farklılaştırılmasının yeni bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışmaya ek olarak öğrencilerin hangi sınıfta okudukları ya da hangi bölümde eğitim gördükleri gibi soruların yeni veriler elde etme konusunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed, M. Z., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbin, S., Siyu, L., & Ahmad, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated Psychological Problems. *Asian Journal of Psychiatry*, 102092.

Akbaş, M. G. & Okutan, E. (2020). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısına yönelik alan araştırması: Antalya ili örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8*(20), 158-187.

Alkan, N. (2014). Üniversite adaylarının bölüm tercihleri: Bir kariyer araştırma yöntemi olarak bölüm tanıtımları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5*(41), 61-74.

Anderson, John R. (2004). Cognitive psychology and its implications (6th ed.). Worth Publishers.

Aşkın, R., Bozkurt, Y. & Zeybek, Z. (2020). Covid - 19 pandemisi: Psikolojik terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *19*(37), 304–318.

Aytaç, S. (2005). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması gelişimi ve sorunları*. 2. Basım, Bursa: Ezgi Kitapevi.

Ayyıldız, Y. (2015). Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre işsizlik kaygılarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3*(20), 175-187.

Banerjee, D. (2020). The COVID-19 outbreak: crucial role the psychiatrists can play. *Asian J. Psychiatr.*, 50, 102014.

Buhr, K., & Dugas, M. J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy, 40*(8), 931–945.

Çölgeçen, Y. & Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 pandemisine bağlı yaşanan kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Electronic Turkish Studies*, *15*(4).

Doğan, M. & Düzel, B. (2020). Covid-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*, *15*(4).

Doğru, A. (2010). *Kadın Çalışanların Cam Tavan Engelleri ve İş Tatminine Etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi örneği.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Afyon.

Field, A. (2013). Discovering statistics using IBM SPSS statistics. Sage. 4. Edition, 318-417.

Hatfield, E., Cacioppo, J. T., & Rapson, R. L. (1993). Emotional contagion. *Current directions in psychological science*, *2*(3), 96-100.

Holt-Lunstad, J. (2017). The potential public health relevance of social isolation and loneliness: Prevalence, epidemiology, and risk factors. *Public Policy & Aging Report*, *27*(4), 127–130.

Huang, Y., & Zhao, N. (2021). Mental health burden for the public affected by the COVID-19 outbreak in China: Who will be the high-risk group?. *Psychology, health & medicine*, *26*(1), 23-34.

Işık, E. (2012). The relationship of career decision self-efficacy, trait anxiety, and affectivity among undergraduate students. *Psychological Reports, 111,* 805–813.

Kaya, M. & Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *17*(17), 31-63.

Klein, J. P., Van Houwelingen, H. C., Ibrahim, J. G., & Scheike, T. H. (Eds.). (2016). Handbook of survival analysis. Florida: CRC Press.

Kuğu, N. (2013). Anksiyete bozukluklarına pratik yaklaşım. (H.S. Dökmetaş Ed.). *Güncel Pratik Tıp El Kitabı* içinde (89-97. ss.). Erişim adresi Google Books.

Kümbetoğlu, B. (2012), Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma, 3. Baskı, Ankara: Bağlam Yayıncılık.

Krech, D. & Crutchfield, R. (1970). *Sosyal Psikoloji*, Çev. Erol Güngör, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Kring, A. M., Davison, G. C., Neale, J. M., & Johnson, S. L. (2007). *Abnormal psychology*. John Wiley & Sons Inc.

Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N., ….Hu, S. (2020). Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to coronavirus disease 2019. *JAMA Network Open*, *3*(3), e203976.

Lee, A.M., Wong, J.G., McAlonan, G.M., Cheung, V., Cheung, C., … Sham, P.C. (2007). Stress and psychological distress among SARS survivors 1 year after the outbreak. *Can. J.Psychiatry*, 52 (4), 233–240.

Li, S., Wang, Y., Xue, J., Zhao, N., & Zhu, T. (2020). The impact of covid-19 epidemic declaration on psychological consequences: A study on active weibo users. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(6).

Maunder, R., Hunter, J., Vincent, L., Bennett, J., Peladeau, N., Leszcz, M., ... & Mazzulli, T. (2003). The immediate psychological and occupational impact of the 2003 SARS outbreak in a teaching hospital. *Cmaj*, *168*(10), 1245-1251.

Murthy, S., Gomersall, C. D., ve Fowler, R. A., (2020). Care for critically ill patients with COVID-19, *Journal of the American Medical Association.* 323(15), 1499- 1500.

Öz Ceviz, N., Tektaş N., Basmacı G. & Tektaş, M. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312-329.

Parodi, S. M., & Liu, V. X., (2020). From containment to mitigation of COVID-19 in the US, *Journal of the American Medical Association*, 323(15), 1441-1442.

Sabuncuoğlu, Z. (2011*). İnsan Kaynakları Yönetimi–Uygulamalı Örnekleriyle*. 5. Basım, İstanbul: Beta Yayınları.

Shanafelt, T., Ripp, J., & Trockel, M. (2020). Understanding and addressing sources of anxiety among health care professionals during the COVID-19 pandemic. *JAMA - Journal of the American Medical Association*, *323*(21), 2133–2134.

Shaughnessy, J. J., Zechmeister, E. B., & Zechmeister, J. S. (2018). *Psikolojide araştırma yöntemleri* (10. baskı). (İ. Göz, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şeker, G. (2020). Kariyer Kararsızlığının Yordayıcısı Olarak İyi Oluş ve Kariyer Kaygısı. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1-15.

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020b). COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi. https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid 19rehberigenelbilgilerepidemiyolojivetanipdf.pdf (Erişim Tarihi: 24 Ocak 2021).

Taylor, S. (2019). The psychology of pandemics: Preparing for the next global outbreak of infectious disease, Cambridge Scholars Publishing.

Türkçapar, H. (2004). Anksiyete bozukluğu ve depresyonun tanısal ilişkileri. *Klinik Psikiyatri, 4,* 12-16.

Ünsal, P. (2014). *Kariyer Gelişim Kuramları ve Kariyer Danışmanlığı.* 1. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.

Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French dolescents: the specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior, 89,* 182-191.

Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., Fillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment and parenting style. *Journal of Vocational Behavior, 67,* 153-168.

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International journal of environmental research and public health*, *17*(5), 1729.

Wang, Y., Di, Y., Ye, J., & Wei, W. (2020). Study on the public psychological states and its related factors during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in some regions of China. *Psychology, Health & Medicine*, 1-10.

Yavuzer, H. (2005). *Ana-Baba Ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yaylacı, G. Ö. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilig), 40*, 119-140.

Zengin, B. & Şengel, Ü. (2020). Üniversite Öğrencilerinin gelecekleriyle ilgili kaygı ve beklentilerinin belirlenmesi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 435- 454.